

בגלריה 'דנה' לאמנות שבקיבוץ יד מרדכי נפתחה לאחרונה התערוכה 'קו המים' (אוצרת: רווית הררי), תערוכת יחיד חדשה של האמן אבישי פלטק, העוסקת בנוכחותם העכשווית של מגדלי מים בנוף המקומי, ובעקיפין במקומם המשתנה בהיסטוריה הארץ-ישראלית. בשנה האחרונה יצא פלטק למסע מצולם ומצויר בעקבות מגדלי מים ברחבי הארץ, תוך כדי שהוא חוקר את מאפייניהם האדריכליים, ובעיקר את המפגש הפיזי והגופני עם המבנים בסביבות העכשוויות שבהן הם נטועים כיום. במרכז התערוכה עבודת וידאו חדשה המתעדת סדרה של פעולות גופניות פשוטות, פרפור-מטיביות באופיין, שביצע פלטק במפגשיו עם מגדלים שונים ברחבי הארץ – ממגדל המים בקיבוץ יד מרדכי בדרום ועד המגדלים בקיבוץ אלונים. שעות פתיחה: רביעי 10:00-15:00, שבתות וחגים 11:00-16:00 לפרטים: רווית הררי, טל' 054-4880700, דוא"ל ravitharari1@gmail.com • נעילה: 10.6

צילום: רדי רובינשטיין

מתוך ההצגה. ביצועים מכמירי לב

הקיבוץ אשם

'קוראים לו מלך' של תאטרון בית ליסין היא הצגה חזקה ומרגשת על קליטה מקרית של גבר הסובל מפגיור קל בקיבוץ, שמפנה באפקטיביות אצבע מאשימה כלפי החברה הקיבוצית

לתאטרון בית ליסין יש מסורת מבורכת של העלאת הצגות על בעלי מוגבלויות.

לאחרונה הועלו שם כמה הצגות יפות שעסקו בנושא, כמו 'המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה', 'שבטים' וכן 'המוג' בלים', ובכולן מצאו המחזאים את הדרך להתגבר על הייצוג הסטראוטיפי של האדם החריג כדי לבנות סיפורים אנושיים מורכבים ומרגשים.

גם דוד, הרמות הראשית בהצגה הח' דשה 'קוראים לו מלך' שכתבה סביון ליברכט, הוא דמות של גבר הסובל מפגיור קל. הוא מגיע לקיבוץ בעמק בשנות השמונים ונקלט שם לאחר שה' עביר לידי הקיבוץ את כל רכושו. אבל שלא כהצגות האחרות, נשאר הייצוג של הדמויות החריגות במחזה של ליברכט סטראוטיפי, והעלילה הכואבת שהיא בנתה סביבן צפויה למדי.

מי שמוכיל את העלילה הוא מלך, בנו של דוד. הוא גדל בקיבוץ, ולא זו בלבד שהוא נורמלי, הוא אפילו טייס בחיל האוויר. אך חוזר לאחר שנודע לו סוד אפל הקשור בעברו המשפחתי, ומבקש תשובות מאמו המאמצת. הבמאי אלון אופיר בנה הצגה דינמית וקולחת, הנעה באלגנטיות בין הזמנים השונים ומצ' ליחה ללחץ על בלוטות הרגש במידה הנכונה.

הוא גם הוציא ביצועים אמינים מצוות השחקנים, הכולל את אבי גרייניק בתפקיד דוד המפגר, ואת יעל בוטון בתפקיד רחל, הנערה המפגרת שמשדכים לו חברי הקיבוץ. שניהם מגישים ביצועים תמימים, יפים ומכמירי לב. נתי קלוגר טובה מאוד בתפקיד דבורה, האם המאמצת, וגם דני גבע, איתי פולישוק ויוסי צברי עושים עבודה משכנעת כחבורת הגנברים המתעללת בדוד.

רועי ויינברג מעורר הודעות כמלך, הבן המחפש את האמת. התוצאה הסופית היא הצגה חזקה ומרגשת, אולי לא מתור-חכמת מספיק מבחינת הייצוג של האדם החריג על הבמה, אבל בהחלט אפקטיבית כמלודרמה חברתית המפנה אצבע מאשימה כלפי החברה הקיבוצית.

שי בריעקב, 24 שעות

חברים אז, חברים היום?

ספרו החדש של זאב זיוון, חוקר ומרצה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, על יחסי היהודים והבדואים בנגב בימי קום המדינה, חושף את המורכבות בקשר, בעיקר מצד קיבוצי האזור, שדגלו בערך אחוות העמים ועוזר להבין את המציאות השברירית כיום

הטרגדיה באום אל-חיראן הביאה פעם נוספת את נושא הבדואים בנגב לקדמת הבמה התקשורתית והציבורית, אך כל המתעניין בנושא לא היה זקוק לה כדי לדעת שמדובר בפצצת זמן שאיש אינו יודע באמת כיצד לנטרל אותה. על רקע המאורעות האחרונים נודעת חשיבות רבה לספרו החדש של זאב זיוון, חוקר ומרצה לגאוגרפיה היסטורית באוניברסיטת בן-גוריון בנגב. הספר אמנם מתבסס על עבודת מסטר שהוגשה ב-1990 וסוקר תקופה שהסתיימה ב-1959, אך המידע הרב והחשוב המופיע בו חיוני להבנת המתרחש כיום.

זיוון בחר לכלול במחקרו תקופה של קרוב לשני עשורים, שבמחציתה הקמת המדינה ומלחמת העצמאות. בחירה זו של תקופת המחקר מאפשרת השוואה רבת-עניין בין המצב שקדם לעצמאות, שבו נמצאו היישובים היהודיים בנגב בעמדת חולשה, למצבם בתקופת המדינה, כבני העם שהשלטון בידיהם, בעוד שהבדואים מוצאים את עצמם במצב שבו הם בני המיעוט הנשלט בידי הרוב. מעניינת במיוחד היא תקופת המלחמה, שבה הועמדו היחסים בין השכנים בני שני העמים במבחן שאין קשה ממנו. דווקא בתקופה שקדמה להקמת המדינה מגדיר זיוון את היחסים בין המתיישבים היהודים לבדואים כקשר של תועלת הדדית. חר' רת היהודים לנגב, כך הוא כותב, לא הייתה בראשיתה פרק במאבק היהודי-ערבי.

כאמור, הספר מבוסס על עבודת M.A., ועל כן הוא נכתב במתודולוגיה מחקרית ובפורמט העונה על כל הדרישות האקדמיות,

כולל ציוני מקורות ומפתח אישים, מקומות ועניינים. עם זאת, הוא בוודאי אינו 'יבש'. זיוון עיין במסמכים רבים שנכתבו בתקופה הנחקרת וראיין שישים אנשים, רבים מהם מוכתרים, שומרי שדות וממלאי תפקידים שונים ביישובים. כיום, כשלושים שנה לאחר קיום הראיונות, רוב המראיינים כבר אינם בחיים. זיוון ניצל את ההזדמנות האחרונה לשאוב מהם מידע, דבר המעלה את ערכו של המחקר ואת ייחודיותו.

הטבלאות והתרשימים המשובצים בספר וראי לא ירתיעו את הקוראים שאינם אנשי אקדמיה, שלא לרבר על המפות, התמונות הרבות והמסמכים המצולמים. כל המחפש הוכחה לטענה שגם מחקר אקדמי יכול לה' עביר לקורא את הניחוח האוטנטי של העבר ימצא אותה בספר שלפנינו.

כמעט מיותר לציין שבשאלה המורכבת של יחסי יהודים ובדואים יש מקום מרכזי להיבטים הפוליטיים, בפרט אם נזכור שמדובר בקיבוץ צים שהשתייכו למחנה הפוליטי שדגל בעיק' רון אחוות העמים. זיוון מביא בספרו מידע מרתק בנושא זה, כמו למשל בירור שנערך בתנו' עת מפ"ם לרס"ן מ" כאל הנגבי, חבר קיבוץ נגבה ששימש בתפקיד מושל צבאי, על גירוש בדואים מאזור קיבוץ

שובל. מדובר בקצין בצה"ל, אך מרכז מפ"ם דורש מחבר המפלגה, יהיה תפקידו אשר יהיה, לפעול בהתאם לקו הפוליטי של המפ"ג ולהחלטות מוסדותיה. יש לציין שהנגבי לא נדרש לסרב פקודה. הנהגת מפ"ם הסתפקה בדרישה שיציע לאלוף הפיקוד לבטל את גזירת הגירוש, אך אם יסרב האלוף, "על הח' מיכאל הנגבי להמשיך בהוצאתה לפור' על". חברי שובל מצדם לא נרתעו גם מאלוף הפיקוד, ובפגישה עמו הטיחו בפניו שהוא יסיים את תפקידו ויחזור צפונה, בשעה שהם יישארו לחיות עם הבדואים. גם לאחר שחרורו מצה"ל וכניסתו לעסקים פרטיים, גינתה המפלגה את הנגבי על כך ש"נתן גור' שפנקה של מפ"ם לחברה שהיא מבוססת על קיפוח הבדואים וניצולם".

מסמך מעניין אחר המצולם בספר הוא פקודה מ-18.6.1948 להשמדת יבולים של ערבים כחלק מהמאבק בפלישה המצ'רית. בסעיף האחרון באותה פקודה נכתב: "אין לפ' גוע בשדות של הוג' ושייך הזייל". מדובר בשבטים שנ' שארו ידירותיים גם בעיצור' מה של המלחמה.

זאב זיוון: יחסי יהודים ובדואים בשנות הארבעים והחמישים בנגב, מרכז הנגב לפיתוח אזורי, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 2017 (242 עמודים).

זאב זיוון יחסי יהודים ובדואים בשנות הארבעים והחמישים בנגב

יזהר בן-נחום